

Handlingsplan for forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme i Fjell, Askøy, Øygarden og Sund kommune. 2016 - 2020

Nye og sammensatte utfordringer

Utfordringer knyttet til kriminalitetsforebygging, voldelig ekstremisme og terror har de senere år blitt langt mer komplekse. Dette skyldes utviklingstendenser og begivenheter nasjonalt og internasjonalt. I Norge står terrorhandlingen 22. juli 2011 i en særstilling. Det har i etterkant blitt påpekt at beredskapen og forebyggingen må styrkes.

Utfordringene er sammensatte. Politiet og kommunen skal beskytte yringsfriheten. Det er lovhjemler og budsjetter som avgjør hvor oppsøkende og omfattende forebyggingen kan være. Det kan være vanskelig å følge konfliktlinjer, forebygge konflikter og treffe med forebyggingen mot miljøer og personer som kan begå hatkriminalitet og voldelig ekstremisme.

Internasjonale begivenheter og endringer har kommet nærmere gjennom samarbeid, handel, global migrasjon, inn- og utvandring. Internett og sosiale medier kan umiddelbart gi store mengder informasjon om konflikter og begivenheter som på ulike måter kan berøre mennesker i Norge personlig, religiøst, etnisk, politisk eller økonomisk. Dette har blant annet ført til at antallet som rekrutteres til kamphandlinger i utlandet har økt de siste år.

Regjeringen la i juni 2014 fram *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme* som skal bidra til å møte utfordringene. Handlingsplanen avløste den tidligere handlingsplanen *Felles trygghet – felles ansvar* fra 2010. Det er behov for et bredt samarbeid lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Bergen kommune og Vest politidistrikt har behov for å samordne, koordinere og styrke den forebyggende innsatsen. Det kriminalitetsforebyggende arbeidet må rettes inn mot barn, unge og voksne som kan bli utøvere av – eller rammet av - hatkriminalitet og voldelig ekstremisme.

Hatkriminalitet og voldelig ekstremisme kan være relatert til høyreekstremisme, venstreekstremisme, ideologisk ekstremisme og religiøs ekstremisme.

Definisjoner og sentrale begreper

Radikalisering

Radikalisering er en prosess der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål. Prosessen kan være svært kompleks med mange faktorer som spiller inn eller en mer enkel prosess hvor noen få faktorer blir avgjørende.

Hatkriminalitet

Hatkriminalitet er kriminalitet som har rasistiske, fremmedfiendtlige eller homofobiske motiver, eller som på en eller annen måte er begrunnet mot en person eller gruppe av personer på grunnlag av deres faktiske eller oppfattede gruppetilhørighet. Voldelig ekstremisme kan være hatkriminalitet, men også trusler og skadeverk.

Voldelig ekstremisme

Voldelig ekstremisme er personer og organisasjoner som er villige til å bruke vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål.

Nettekstremisme

Nettekstremisme er radikalisering og voldelig ekstremisme på internett. Denne form for ekstremisme består i å fremme ekstreme ideologier og ytringer på internett som kan rammes av straffeloven. Det er forskjell på hatefulle ytringer og hatkriminalitet. Men av og til sammenfaller disse to, for eksempel der meninger kombineres med trusler.

Avradikalisering

Avradikalisering er en prosess som under gitte forutsetninger kan føre til at en person i mindre grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske, ideologiske eller religiøse mål. Det finnes få programmer som benyttes mot avradikalisering i Norge i dag. Det forskes på området og det vil forhåpentligvis føre til nye verktøy som kan benyttes til avradikalisering. Det er ofte individbaserte løsninger som benyttes.

Innsatsområder og tiltak

Handlingsplanen om forebygging av hatkriminalitet og voldelig ekstremisme består av 14 tiltak fordelt på 4 innsatsområder. Oppbyggingen og innholdet i planen baserer seg i stor grad på *Handlingsplan mot hatkriminalitet og voldelig ekstremisme i Bergen (2015 – 2020)* som er utarbeidet av Bergen kommune i samarbeid med Politiet. Regjeringens handlingsplan *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme (2014)* legger også føringer på innholdet i planen.

Dette er en plan for kommunene Fjell, Sund, Øygarden og Askøy som er utarbeidet i samarbeid med Sotra, Askøy og Øygardens lensmannsdistrikt. For å lykkes i å gjennomføre planen, vil det være vesentlig at dette samarbeidet på tvers av forvaltningsnivåer og etater fortsetter. Det offentlige må også vurdere å samarbeide med representanter fra religiøse organisasjoner og sivilsamfunnet for øvrig.

Fokus på forebygging

Planen har et fokus på forebygging – både generelt og spesifikt på personer i risikozonen. Det finnes allerede etablerte samarbeidsrutiner for kriminalitetsforebyggende arbeid i alle de fire kommunene. Det er viktig at arbeidet med forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme bygger videre på disse etablerte samarbeidsstrukturene.

Politirådet i Sotra, Askøy og Øygarden lensmannsdistrikt samordner strategisk det rus- og kriminalitetsforebyggende arbeidet, og arbeider også mot hatkriminalitet og voldelig ekstremisme. Politirådet består av den øverste ledelsen i kommunene og i politiet. Videre så er det etablert et SLT samarbeid i hver av de fire kommunene som ledes av en SLT koordinator / kontakt. SLT gruppene skal ha oppmerksomhet på grupper og miljøer i kommunene som har behov for tverrfaglig innsats, og være oppdatert på hva som skjer på de ulike tjenesteområdene slik at informasjon og erfaringer kan utveksles.

Tiltakene er fordelt på fire innsatsområder:

1. Samordning, samarbeid og dialog
2. Trygge og inkluderende nærmiljø
3. Oppfølging der ekstreme personer og miljøer avdekkes
4. Informasjon, kunnskapsutvikling og kunnskapsoverføring

Innsatsområde 1

Samordning, samarbeid og dialog

Tiltak 1: Nasjonal handlingsplan – oppfølging

Regjeringens *Handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme* som ble lagt frem sommeren 2014 gir kommuner og politidistriktene ansvar for å koordinere og sette i verk tiltak lokalt. Fjell, Sund, Øygarden og Askøy kommune vil sammen med lokalt politi i fellesskap og hver for seg ha fokus på problematikken og sette i verk tiltak for å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme.

Ansvar for utføring: Fjell, Sund, Øygarden og Askøy kommune og Sotra, Askøy og Øygarden lensmannsdistrikt.

Tiltak 2: Koordinering av det forebyggende arbeidet opp mot radikalisering og ekstremistisk vold i Vest politidistrikt.

Vest politidistrikt har etablert en stilling som forebyggende koordinator for radikalisering og ekstremistisk vold. Koordinatoren og PST vil samarbeide tett med lokalt politi. Lokalt politi vil være leddet mellom kommunene og koordinator / PST.

Ansvar for utføring: Vest politidistrikt

Tiltak 3: Etablere i et lokalt kontaktforum - hatkriminalitet og voldelig ekstremisme.

De fire kommunene og lokalt politi vil ha som mål å etablere et lokalt kontaktforum som kan utveksle informasjon, bidra med videreutvikling av tiltak, råd og kompetanseheving. Deltakere vil være en representant fra hver kommune, en representant fra lokalt politi. PST, RVTS og koordinator i Vest Politidistrikt vil stå på innkallingslisten, men vil ikke ha møteplikt. Møtene vil bli holdt på lensmannskontoret på Straume.

Ansvar for utføring: Sotra, Askøy og Øygarden lensmannsdistrikt.

Tiltak 4: Samarbeid mellom kommune, politi og trossamfunn

Bergen kommune har som mål å opprette et samarbeidsforum mellom trossamfunn, politi, kommune, fylkeskommune og eventuelt andre statlige aktører.

Kontaktforumet vil søke kontakt med samarbeidsforumet som vil bli etablert i Bergen.

Ansvar for utføring: Lokalt kontaktforum

Tiltak 5: Delta i regionalt samarbeid

Delta i regionalt samarbeid med Bergen og andre kommuner i Vest Politidistrikt.

Ansvar for oppfølging: Bergen kommune (BSBO), RVTS Vest, Hordaland fylkeskommune og Vest politidistrikt. (de har pålagt seg selv å etablere et slikt samarbeid i sin handlingsplan).

Innsatsområde 2

Trygge og inkluderende nærmiljø

Tiltak 6: Motvirke utenforskap – motvirke mobbing, krenkelseser, vold og hatkriminalitet

Forebyggende arbeid

Det aller viktigste som gjøres for å hindre ekstremisme er alle de tiltak som bidrar til inkluderende miljøer i lokalsamfunnet. Tilhørighet og sosiale relasjoner forebygger ekskludering og marginalisering som er sterke risikofaktorer for ekstremisme og radikaliserings.

I de fire kommuner gjøres mye godt arbeid på det primærforebyggende plan. Det er aktive kultur og idrettsmiljøer i kommunene. Ungdomsskolene er MOT skoler. Fjell og Askøy er i gang med tverrfaglige innsatser mot mobbing gjennom Trygg i Fjell og Et mobbefritt samfunn i Askøy og gjennom deltakelse i Fylkesmannen sin satsing mot barnefattigdom.

Sund kommune

Alle skolene i Sund jobber målrettet med å oppnå et trygt og inkluderende miljø. Alle skolene har mobbeprogram, og MOT er aktiv i ungdomsskolen. Fra 2016 skal mobbeprogrammene også implementeres i barnehagene.

Sund kommune har Ungdomskontoret som er et lavterskeltilbud til alle i Sund. Kontoret arbeider forebyggende inn mot barn og unge, og har et tett samarbeid med skolene i kommunen.

Ungdomskontoret har fokus på utdanning og arbeid, på at unge i Sund skal inkluderes i ordinære utdannings- og arbeidsmiljø. SLT-koordinator rolle i Sund er lagt til ungdomskontoret.

Sund kommune er i avslutningen av ny ruspolitiskhandlingsplan, der et av hovedmålene er at kommunen skal være et trygt sted å vokse opp og ha møteplasser og tilbud om aktiviteter som styrker barn og unge.

Fjell kommune

I Fjell kommune er det i gang satt mange tiltak for å oppnå et trygt og inkluderende læringsmiljø i skolen. Trygg i Fjell, er et tiltak for å forebygge og å redusere omfanget av mobbing generelt i Fjell kommune – og å sikre at mobbing blir avdekket og håndtert godt av alle som er i relasjon til barn og unge. MOT arbeidet i kommunen er aktivt på ungdomsskolene i Fjell. Andre tiltak kommunen har for ungdom er Basecamp og ungdomsklubber. Kommunen har tilsatt en ungdomskoordinator i kommunen som skal ha ei aktiv rolle inn mot SLT arbeid og ungdom generelt i risikozonen.

Askøy kommune

Askøy kommune har i 2015 vedtatt kommuneplanens samfunnsdel som strekker seg frem mot 2023 og har et sterkt fokus på barn og unge og trygge, inkluderende oppvekst miljø. Det er startet store tverrfaglige satsinger som satsingen mot barnefattigdom og satsingen 'En mobbefri oppvekst' som vil bidra til å styrke inkluderende barne- og ungdomsmiljøer. Også Askøy er MOT kommune med aktivt MOT arbeid på alle ungdomsskoler og videregående skole. Det er helsesøstre på skoler, ungdomstjenesten og ansatte på skolene som er MOT informatører. På videregående bidrar også rus- og psykisk helsetjeneste med MOT informatører.

SLT samarbeidet bidrar til tett kontakt mellom ulike tjenester og er med til å sikre en tidlig innsats. I tilknytning til temaet radikalisering og ekstremisme har det vært avholdt et dialogseminar for ungdom fra 7. trinn til og med videregående. Elevrådsrepresentanter deltok og i den forbindelse ble det også utarbeidet et refleksjonsmateriale til bruk i klassene i etterkant.

Askøy har utarbeidet et program for å nå ut med forebyggende tema til foreldre. Programmet heter «TETT PÅ FORELDRE – Program for en styrket foreldrerolle». Det består av korte presentasjoner og refleksjonsoppgaver knyttet til tema som vennskap, mobbing, psykisk helse, nettvett og nettmobbing som tas opp på bestemte tidspunkter på foreldremøter i alle barnehager og skoler.

Øygarden kommune

I Øygarden kommune er det stor satsning på forebyggende arbeid.

Ungdomsskolen har et aktivt MOT- arbeid. Alle skolene og barnehagene har faste tverrfaglige samarbeidsmøter (Basismøter) med representanter fra Familiens Hus (barnevern, helsesøster, psykolog, PPT og rådgiver i forebyggende arbeid og familierapeut) I disse møtene er det stort fokus på tidlig intervensjon og forebygging.

Det er helsesøster på alle skolene og MOT-informatører på Ungdomsskolen.

Andre tiltak kommunen har er ungdomsklubb, handlingsplan mot mobbing på alle skolene, og det er et interkommunalt samarbeid med Helsestasjon for ungdom.

Det er en tett kontakt mellom de ulike tjenestene gjennom SLT samarbeidet. Dette samarbeidet bidrar til å sikre en tidlig innsats i aktuelle saker.

Flere barnehager har Dino-opplæring av førskolebarn. I denne opplæringen er problemløsning et viktig tema i forebyggende program i «De utrologe årene»

Kommunen legger vekt på ulike tiltak for flyktninger som kommer til kommunen, dette for å skape god integrering.

Ansvar for oppfølging: Kommunene

Tiltak 7: Radikalisering og ekstremisme – undervisningsopplegg

Lokalt kontaktforumet vil dele informasjon om de undervisningsopplegg som allerede brukes i Oslo skolene. Oppfordre en skole / klasse til å teste dette ut. Hensikten er å sette i gang refleksjon hos elever og gi læreren mulighet til å fange opp eventuelle tegn på radikalisering og voldelig ekstremisme.

Det er ønske om å lage en brosjyre til skolene med blant annet linker til undervisningsopplegg som brukes i Oslo.

Ansvar for utføring: Lokalt kontaktforum

Innsatsområde 3

Tett oppfølging av ekstreme personer og miljøer

Tiltak 8: Styrke mulighetene til å forebygge når personer er over 18 år

Heve kompetansen om ekstremisme og radikalisering i tjenestene

Både de som jobber med ungdom under 18 og de som jobber med unge voksne og voksne trenger mer kompetanse rundt temaene ekstremisme og radikalisering. Ansatte må ha en kunnskap om hva dette er, hva som kan være tegn som bør bekymre og hvordan en går frem når man møter personer som gir uttrykk for ekstreme holdninger eller handlinger.

Kommune må derfor også samarbeide med tjenester utenfor kommunen som videregående skole og OT PPT. (oppfølgingstjenesten knyttet til videregående skole)

Lage en veileder

Utarbeide en sjekklister som kan deles ut til ansatte på NAV, helsesøstertjenesten, barnevernet, ungdomstjeneste osv. Sjekklisten skal inneholde noen fokusområder / spørsmål som kan belyse eventuell radikalisering / ekstremisme.

Ansvar for utføring: Lokalt kontaktforum

Tiltak 9: Bekymrings-, avklarings- og oppfølgingsamtale i regi av politiet

Benytte bekymringssamtalen i en videreutviklet utgave som et utgangspunkt for dialog med unge. Dette for å avklare og forebygge hatkriminalitet og voldelig ekstremisme. Politiet kan gjennomføre samtalen alene eller i samarbeid med personer og/eller instanser som er relevante i hvert enkelt tilfelle.

Ansvar for utføring: Sotra, Askøy og Øygarden lensmannskontor

Tiltak 10: Veiledning til familie

Kommunale tjenester og politiet vil veilede familier til personer som står i fare for å reise, har reist eller har kommet tilbake fra konfliktområder.

Ansvar for utføring: Kommunene og politiet.

Tiltak 11: Utarbeide en veileder for oppfølging av personer som kan bli rekruttert til, eller som har deltatt i, konflikter/kamphandlinger i privat regi i utlandet

Bergen kommune og koordinatør skal utarbeide en veileder for oppfølging av personer som kan bli rekruttert til eller som har deltatt i konflikter eller kamphandlinger i privat regi i utlandet. Det er ønskelig å bruke denne veilederen også i våre kommuner. Det vil bli sendt en henvendelse til koordinatør i politiet.

Ansvar for utføring: Vest politidistrikt og Bergen kommune

Tiltak 12: Ungdomsoppfølging, ungdomsstraff, samfunnsstraff og fengsel

Fjell, Sund, Øygard og Askøy kommune og Sotra, Askøy og Øygarden lensmannsdistrikt vil ha et nært samarbeid med straffegjennomføringsinstansene når det gjelder oppfølgingen av unge, radikalisererte og ekstremister. Målet er gjennom støtte og dialog, forebygge, resosialisere og avradikalisere. Det samarbeides nært med livssynsmedarbeiderne i kriminalomsorgen, jf tiltak 16 i regjeringens handlingsplan.

Ansvar for utføring: Konfliktrådet, Kriminalomsorgen Vest, Hordaland fylkeskommune og Vest politidistrikt.

Innsatsområde 4

Informasjon, kunnskapsutvikling og kunnskapsoverføring

Tiltak 13: Hatkriminalitet og voldelig ekstremisme

Fjell, Sund, Øygarden og Askøy kommune og Sotra, Askøy og Øygarden lensmannsdistrikt vil samarbeide med Kripos, PST og andre aktuelle aktører for å øke sin kunnskap om hatkriminalitet og voldelig ekstremisme på internett og sosiale medier.

Ansvar for utføring: Lokalt kontaktforum

Tiltak 14: Kurs og opplæring

Gjennom SLT-arbeidet i kommunene blir det gjennomført ulike rus- og kriminalitets forebyggende seminar. RVTS Vest har også et regionalt ansvar for opplæring og kompetanseutvikling i Vestlandsregionen.

Ansvarlig for utføring: Lokalt kontaktforum

